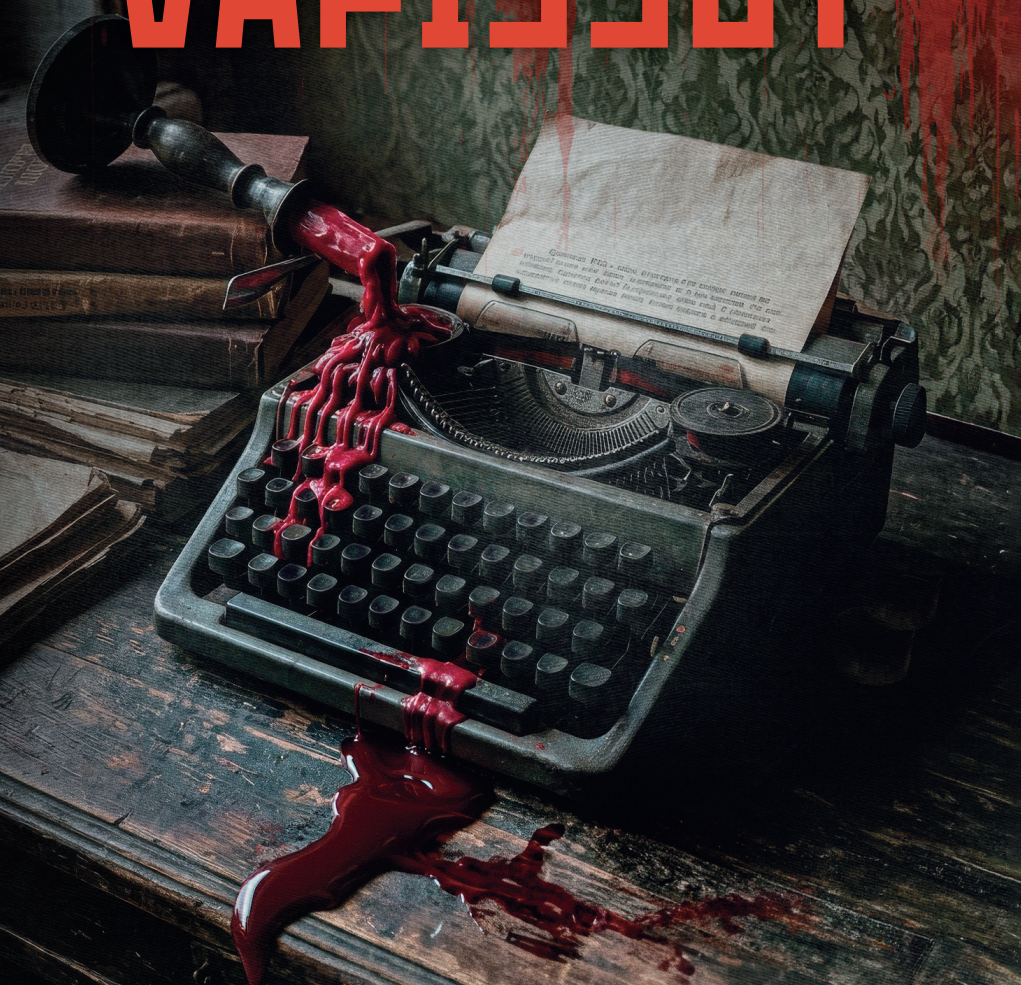

Matti Kauppinen

EI OLISI KÄTENI VAPISSUT

Ei olisi käteni vapissut

MATTI KAUPPINEN

EI OLISI
KÄTENI
VAPISSUT

© 2026 Matti Kauppinen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustannustoimittaja: Mika Oksanen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-5094-3

ESIPUHE

Suomen kenraalikuvernööri ja sotajoukkojen päällikkö Nikolai Bobrikov haavoittui vakavasti kolmesta revolverin laukauksesta Senaatintalossa 16. kesäkuuta 1904. Hän kuoli saamiinsa vammoihin alle vuorokaudessa. Ampuja, kouluylihallituksen apukamreeri Eugen Schauman, surmasi itsensä tekopaikalla kahdella sydämeensä suuntaamallaan laukauksella. Lukuisia eri henkilöitä kuulusteltiin ja pidätettiin, kuka vain muutamaksi tunniksi ja kuka pidemmäksi aikaa, jopa viikoiksi. Tiukkojen kuulustelujen jälkeenkään Bobrikovin murhasta ei epäilty ketään muuta – julkisesti. Schaumania pidettiin yksin syyllisenä, varsinkin kun hän jälkeensä jättämissään kirjeissä kertoi toimineensa itsenäisesti.

Todellisuudessa Bobrikovin surmaa suunnitteli myös porukka, johon kuului puolenkymmentä miestä. Lennart Hohenthalin johdolla he ottivat yhteyttä Eugeniin, koska tiesivät tämän vastustavan venäläistä sortovaltaa. Eugen kuitenkin kieltäytyi avusta ja ilmaisi toiveensa toimia yksin. Mikäli hän epäonnistuisi yrityksessään, niin olisi tuon toisen porukan vuoro yrittää surmaamista, jotta päästäisiin eroon jo vuosia laajamittaista suomalaisten alistamiskampanjaa ajaneesta isänmaamme syöpäläisestä.

Eugen onnistui suunnitelmassaan, mutta ei hänkään loppujen lopuksi toiminut yksin paitsi aivan toteutuksensa loppuvaiheessa. Surmatyötä edelsi muutamien vuosien ammuttarhoittelu useamman miehen kesken, yhdessä ja erikseen. Eikä tuohon porukkaan suinkaan kuulunut Lennart Hohenthal ystävineen, vaan se koostui aivan muista henkilöistä. Kyseinen ryhmittymä seurasi pitkään Bobrikovin liikkeitä suunnitellessaan sopivaa tekopaikkaa surmalle ja päättääkseen toteutustavasta. Pakosuunnitelmia punottiin koko

seurueen varalle, ja arpa vetämällä valittiin yksi henkilö teon viimeisen vaiheen toteuttajaksi. Hänestä oli tuleva Suomen historiaan merkittäväksi jääneen ensimmäisen poliittisen murhan tekijä.

Keitä olivat nuo muut suunnitteluun osallistujat, ja mikä on heidän tarinansa?

Yksi heistä oli Pohjois-Savosta kotoisin ollut Heikki Juntunen, joka joutui Bobrikovin murhan jälkeen Venäjän keisarikunnan turvallisuuspoliisin, Ohranan, jahtaamaksi. Sukulaiset ja tuttavat olettiivat, että syynä santarmien mielenkiintoon Heikkiä kohtaan olisivat olleet hänen poliittiset mielipidekirjoituksensa lehdissä, mutta mitä todennäköisimmin perimmäinen syy oli jotakin kautta saatu vahva epäily hänen mukanaolostaan Bobrikovin murhan suunnittelussa.

Eugenin, Heikin ja muutamien muiden henkilöiden tarinan ohella tämä kirja kertoo aikakaudesta, jolloin Venäjän armeijaan pyrittiin värväämään suomalaisia. Vastavetona venäläisten värväystoiminnalle valistuneet maamme kansalaiset valistivat kutsuntaikäisiä nuoria miehiä hyvin monin eri keinoin, kuten kiertokirjeillä ja salaisissa kokouksissa levitetyn tiedon avulla, jotta nämä välttyisivät joutumiselta kutsuntoihin ja sitä tehden päätymiseltä tykinruuaksi eri puolilla laajaa Venäjän maata. Mielien kuohuntaa aiheutti suomalaisten virkamiesten mielivaltainen erottaminen tehtävistään ja karkottaminen Siperiaan, jos he maanmiehiään suojellakseen vastustivat tai yrittivät hidastaa kutsuntojen täytäntöönpanoja. Isänmaalleen omistautuneita virkamiehiä ja poliiseja vaihdettiin venäläiselle vallalle myötämielisiin henkilöihin, jotka usein olivat täysin pätemättömiä hoitamaan tehtäviään. Osa saattoi olla juoppoja, osa ei tainnut suomen kieltä, saati ruotsia.

Kaikki tämä suomalaisuuden tukahduttaminen, joka henkilöityi Suomea ankaralla kädellä hallinneeseen kenraalikuvernööri Bobrikoviin, sai monet henkilöt nousemaan passiiviseen vastarintaan. Koska sen ei katsottu yksistään johtavan toivottuun lopputulokseen, päättivät muutamat henkilöt toteuttaa radikaalin suunnitelmansa.

Tämän tarinan juoneen on punottu kertomuksia useiden sellaisten henkilöiden haastatteluista, jotka ovat jollakin tavalla sukua Heikki

Juntuselle tai joiden edesmenneet sukulaiset ovat olleet tekemisissä Heikin kanssa. Lisäksi kirjassa on jonkin verran lainauksia Eino I. Parmasen (s. 1879, k. 1943) kirjoittaman, vuonna 1937 ilmestyneen teoksen *Taistelujen kirja, 2. osa, sorron kiristyminen, aika Bobrikovin kuolemaan saakka* tarinoista. Kiitän myös lämpimästi presidentti Urho Kekkosen arkistoa saamastani arvokkaasta taustamateriaalista.

Faktan ja fiktion raja on häilyvä, ja lukijalle jää tuttuun savolaiseen kerrontatyyliin vastuu siitä, minkä uskoo todeksi ja minkä mieltää kirjailijan omien aivoitusten tuotokseksi. Kirja ei ole dokumentti eikä tarkka faktapohjainen kuvaus kuohunnan ajan tapahtumista, vaikka siihen sisältyy runsaasti yksityiskohtaistakin tietoa. Kuvaillut asiat ovat kuitenkin pääpiirteissään tapahtuneet oikeassa elämässäkin, ehkäpä henkilöiden omakohtaisesti kokemina vieläkin dramaattisemmin kuin miten niitä olen kirjassa kuvannut. Joidenkin tapahtumien paikkoja on muutettu toisiksi, koska on helpompaa kuvailla ja sijoittaa tarina sellaiseen miljööseen, joka on entuudestaan tuttu. Myös joidenkuiden henkilöiden nimiä on muutettu, ja joistakin tapahtuneista asioista ei ole tarkoituksellisesti kerrottu niin yksityiskohtaisesti kuin toisista. Toivottavasti tämä teos antaa teille, arvoisille lukijoille, mielenkiintoisen katsauksen ajanjaksoon ja henkilöihin, joilla on ollut erittäin suuri merkitys Suomen historiassa matkalla itsenäisyyteen.

Kuopiossa 4.11.2025

Matti Kauppinen

1. LUKU

Oulunkylän ampumaurheilurata, Helsinki, vuosi 1903

Elokuinen päivä pääkaupunkiseudulla valkeni hieman viileänä ja sumuisena. Korkeammilla paikoilla näkyvyys oli parempi, mutta painanteissa ei vastaavasti pystynyt tiheän usvan takia päättämään, että missä suunnassa taivaalle hetki sitten noussut aurinko sijaitsi. Ilman pikkuhiljaa lämmitessä sumupeitto hälveni tiehensä ja paljasti takaansa vielä mukavasti tyynissä paikoissa lämmittävän auringon.

Heikki Juntunen käveli kohti Oulunkylässä sijaitsevaa, Suomen Metsästysyhdistyksen omistamaa ampumarataa, jota käyttivät muutkin kuin metsästäjät.

Tahdikkaasti askeltava, vasta 17-vuotias opiskelijanuorukainen oli syntyisin Pohjois-Savon Vieremältä. Hän oli käynyt kansakoulun Vieremällä ja sen jälkeen keskikoulun Iisalmissa. Seitsenlapsisen perheen vanhemmat olivat laittaneet kuopuksena Heikin opiskelemaan, koska maatilán jatkaminen oli perinteisesti perheen vanhimman pojan pesti. Tilán pilkkominen puoliksi kahden veljen kesken ei olisi myöskään ollut järkevää, joten siksi kannatti kouluttautua jollekin muulle alalle kuin maatalouden pitoon ja hankkia leipänsä niin sanotusti maailmalta.

Tällä hetkellä Heikki oli kirjoilla Suomen liikemiesten kauppapöytäkirjassa, joka tunnettiin tutummin nimellä Helsingin liikemieso-

pisto. Sieltä hänen oli määrä valmistua seuraavan vuoden keväällä. Opintojensa ohella Heikki teki myös satunnaisesti toimittajan työtä ja kirjoitti paljon lehtiartikkeleja. Hänen sujuvan ulosantinsa ansiosta muutamat isänmaallishenkiset opiskelijakaverit, jotka kuuluivat Kagaali-nimiseen vastarintajärjestöön, olivat alkaneet käyttää häntä apuna lentolehtisten kirjoittamisessa. Heikin tekemiä kirjoituksia jaettiin salamyhkäisesti eteenpäin, kädestä käteen. Toiminta ei kestänyt päivänvaloa, sillä lehtisissä kritisoitiin venäläistoimintaa ja sitä toteuttavaa valtakoneistoa sekä varsinkin sen keulakuvaksi noussutta, Suomea jo viiden vuoden ajan ankaralla kädellä hallinnutta kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovia. Lehtisissä kehoitettiin suomalaista väestöä passiiviseen vastarintaan, kuten kieltäytymään kutsuntoihin osallistumisesta. Kagaali järjesti myös kokouksia, joissa kyseisiä lehtisiä jaettiin erityisesti kutsuntaiässä oleville nuorille miehille. Koska vallitsevan tiukan venäläiskurin alla oli vaikeaa pitää julkisia kokouksia, naamioitiin poliittiset kokoukset jonkin muun yhdistyksen järjestämiksi tai keksittiin tyystin uusia järjestöjä. Esimerkiksi Pohjois-Savossa kirjailija Juhani Aho, alkuperäiseltä nimeältään Johannes Brofeldt, vieraili pitämässä puheita monen maatalousseuran siemenviljakoulutuksen yhteydessä. Joku paikallinen isäntä sanoi kokouksessa ensin muutaman sanasen siemenviljan jalostuksesta tai maanviljelyksestä yleensä, mutta suurin mielenkiinto paikalle tulleiden keskuudessa oli aina ehdottomasti Ahon pitämässä puheessa. Olipa Aho vieraillut myös Vieremällä Heikin kotona, jolloin nuoresta iästään huolimatta perheen kuopus oli päässyt kuulemaan lähinnä vanhemmalle veljelleen ja tämän ikäluokalle suunnattua puhetta. Tilaisuudesta saatua kirjasta, eli kiertokirjettä Heikki oli lukenut läpi useampaan kertaan, ja siten hänenkin mieleensä oli iskostunut yhä vahvemmin isänmaallinen aate. Toki perisuomalainen elämänkatsomus hänellä oli jo kotikasvatuksen pohjalta.

Hiekka rahisi kenkien alla kohdissa, joissa se ei ollut tamppaantunut tiiviiksi ja sileäksi pinnaksi kärrinpyörien alla. Vain vaimea rytmi-käs askellus piti ääntä, sillä linnutkaan eivät enää viserrelleet näin loppukesästä ja varsinkaan näin sumuisen kelin vallitessa.

Vähän ennen kuin Heikki oli päässyt päätieltä ampumaradalle kääntyvän portin luo, rikkoi seesteisen hiljaisuuden viisi terävää aseeseen paukahdusta. Päätelleen ammunnan tietystä rytmistä – noin parin sekunnin väliajoin kajahtaneista laukauksista – Heikki melkein aavisti kenet tulisi kohtaamaan radalla.

– Terve mieheen! Sinäkin tulit pitkästä aikaa ampumaan, totesi Eugen Schauman ystävälliseen sävyyn huomattuaan Heikin astuvan sisään ampumaratakatoksen keskivaiheilla olevasta huterasta lautovesta.

Heikki vastasi tervehdykseen ja asteli ruskeanahkaisen salkkunsan kanssa Eugenin vieressä olevalle ampumapaikalle.

Tutuiksi toisilleen miehet olivat tulleet vähän kuin puolivahingossa yksissä opiskelijoiden järjestämissä illanistujaisissa. Viereiseen pöytään oli istunut muutamia Suomen itsenäistymistä ajavia henkilöitä, joihin Eugen oli kuulunut. Kun keskustelunaiheet ja aatteelliset ideologiat olivat olleet hyvinkin yhtenevät, oli pöydät yhdistetty, jolloin Heikki ja Eugen olivat sattuneet istahtamaan vierekkäin.

Siitä oli lähtenyt liikkeelle myös yhteinen pistooliammuntaharastus. Kaverusten ahkerasti käyttämä Oulunkylän ampumarata sijaitsi noin kilometrin päässä koilliseen Huopalahden asemalta. Kymmenelle ampujalle mitoitettu pistoolirata sijaitsi entisen hiekanottopaikan laidalla. Hiekkamontun jyrkkä vastapenkka toimi turvallisena ja tehokkaana luotien pysäyttäjänä, eivätkä ammunnan äänenkään kantautuneet puiden reunustamasta suojaisasta paikasta kovin kauas tai ainakin kuuluivat vaimeampina.

– Huomenta päivää. Sinä oletkin aloittanut ammunnat jo tuttuun tyyliisi aikaisin, vastasi Heikki nostaessaan salkkunsan ampumapaikalle numero kaksi.

– Vain muutaman sarjan olen ehtinyt ampua. Tulin aamun ensimmäisellä junalla tuohon asemalle, vastasi Eugen ja alkoi työntää patruunoita Grafton-merkkisen brittiläisvalmisteisen revolverinsa kuuden patruunan rullaan.

Pistooliradan katetussa ampumakatoksessa oli eräänlainen pitkä yhtenäinen pöytä, jossa eri ampumapaikat oli erotettu pienillä lauterhouksen pätkillä toisistaan omiksi karsinoiksi.

Heikki avasi salkkunsu soljet ja nosti kapealle pöydälle Browning-pistoolinsa, rasiallisen panoksia sekä pienen kangaspussin, jonka sisällä oli pumpulia ja muutama kangaspalanen. Lyhyen puhdistuspuikon ja rättien avulla Heikki alkoi kuivata pistoolistaan öljyä pois.

Viereisellä paikalla Eugen oli saanut aseensa ampumavalmiiksi. Hän astui kaksi askelta taaksepäin ja seuraili rauhallisesti kaverinsa toimia. Samalla hän tunki taskunsa pohjalta ottamansa pumpulitukot korviinsa.

Ennen kuin Heikki vei salkkunsu selkänse takana parin askeleen päässä sijaitsevalle pitkälle penkille, hän vilkaisi tauluille päin ja havaitsi oman paikkansa kohdalle jo asetetun taulun.

– Onko tuo ehjä? kysyi Heikki ja nyökkäsi kohti penkkaa, jonka eteen taululaitteet oli asennettu.

– Totta kai! Ammuin jo pari sarjaa kumpaankin. Katsos, ei tarvitse kävellä vähän väliä taululle ja takaisin, joten säästyy kengän pohjat.

– Olen kuullut, että olet tarkka rahoistasi, mutta tuo kengänpohjen säästäminen on kyllä jo omassa luokassaan, naurahi Heikki ja tunki korviinsa kangaspussista kaivamansa pumpulitukot.

– Tarkka tulee aina olla, niin amunnassa kuin rahojenkin suhteen. Anna paukkua, Eugen vastasi, kohotti revolverinsa ampu-asentoon ja viritti peukalollaan sen iskurin taakse.

Hetkistä myöhemmin hän kajautti ensimmäisen laukauksen tauluaan kohti. Paikalla numero kaksi Heikin Browning paukahti myös äänekkäästi. Heikki ampui lippaassa olevat seitsemän patruunaa melko tasaiseen mutta nopeaan tahtiin. Ennen jokaista laukausta hän kuitenkin tähtäsi huolella ja puristi liipaisinta, kun jyväh oli taulun keskustan kohdalla. Myös Eugenin tahti kuuden laukauksen välillä oli tasainen, mutta harvempi, sillä hän joutui peukalollaan virittämään iskurin taka-asentoon jokaisen laukauksen välillä.

– Joko mennään tauluille? kysyi Heikki, kun Eugen oli ampunut kuudennen patruunansa ja laski revolverinsa pöydälle.

– En ole vielä lähdössä vaunuille. Seuraava juna lähtee vasta tunnin kuluttua, vastasi Eugen hymyillen leveästi. Samalla hän kaivoi pumpulitukon pois korvastaan sekä rapsaisi siihen tarttuneen vakun palasen kynsillään irti ja sinkautti sen sormenpäästään maahan.

– Älä taas yritä esittää puolikuuroa. Kyllä minä sinun metkusi tiedän, vastasi Heikki hymähtäen, astui ulos ampumakatoksen päädyssä olevasta ovesta ja lähti kävelemään kohti tauluja kovapohjaisella polulla, jota reunusti polveen asti ulottuva luonnonkukkaniitty.

– Katsos vaan, sinulla on ihan hyvä kasa, mutta yksi laukaus on tuollainen kärpänen, parikymmentä senttiä erillään muista, totesi Heikki kaverinsa taulusta.

– Niinpäs näkyy vetäisseen sivuun. En kyllä tunnusta, että vika olisi minussa. Yhden potku oli selvästi muita miedompi, joten sanoisin, että on tullut lataajalle virhe.

– Paljon mahdollista, joskaan minun käyttämissä patruunoissa en ole tuollaista havainnut.

– Mistä sinä ostat omat patruunasi?

– Onni Lindebäckin urheilukaupasta Helsingissä. Sieltä samasta paikasta ostaa patruunat myös se yksi kaverini Uno Vesterberg, jonka olet kerran tavannut täällä radalla, vastasi Heikki.

– Sekö maalarintöitä tekevä kaveri?

– Kyllä. Hän työskentelee Salomo Wuorion omistamassa maa-
lausliikkeessä.

– Aivan, nyt muistankin. Samassa yrityksessä työskentelee myös Eero Hentola, jonka luona toisinaan säilytän tätä asettani. Onpas maailma tosiaan pieni, kun tällaisia kytköksiä on yhteisillä tuilla toisiinsa, totesi Eugen.

– Toden totta.

– Mutta patruunoista puheen ollen täytynee minunkin siirtyä sitten sen Lindebäckin asiakkaaksi, ellei hinta ole kovin paljon suurempi nykyisin käyttämäni aseliikkeeseen verrattuna, pohti Eugen.

– Hyvää et saa halvalla. Kerro kaupan omistajalle Onnille, että minä suosittelin heidän liikettään, niin saat ehkä tingittyä alennusta, totesi Heikki ja iski silmää.

Heikki tiesi ystävänsä olevan todella tarkan markan mies ja pyrkivän saamaan alennusta tuotteesta kuin tuotteesta. Jopa saamaansa pientä vuokrankorotustakin 100 markasta 115 markkaan hän oli kritisoinut ja tunteisiin vetoavan ovelan tempun avulla saanutkin korotuksen lopulta torpattua.

Eugen asui koiransa, englanninsetteri Lucaksen, kanssa vaatimattomasti täyshoidollisessa huoneistossa talouskoulussa Rauhankadun puolella. Talouskoulun johtajattaret Mathilda Högström ja Jenny Häggman olivat ilmoittaneet vuokran korotuksesta, ja kun samaiset neidit seuraavan kerran olivat tuttuun tyyliinsä olleet tarjoamassa koiralle herkkupaloja, Eugen oli torunut Lucasta. Eugen oli ollut juttelevinaan koiralle ja sanonut johtajattarien kuullen, että ”ei meillä taida olla Lucas olla varaa asua enää täällä, kun herkuistasi joudutaan pulittamaan niin korkea hinta”. Ei ollut mennyt kuin muutama päivä, kun vuokra oli päätetty alentaa entiselle tasolle, ja Lucas sai taas ilman toruja ottaa vastaan emäntien herkut sekä pienet korvantauksen rapsutukset päälle.

– Ehdottomasti täytyy kysyä tiukkaa hintaa, totesi Eugen vakaasti ja jatkoi: – Olen muuten harkinnut tämän revolverin vaihtoa tuolaiseen samantyyppiseen pistooliin kuin on sinulla. Olisi huomattavasti nopeampi ampua.

– Tämä on kyllä ehdottomasti nopeampi kuin tuo sinun revolverisi, mutta miksi haluat ampua nopeammin? Olen pitänyt sinua rauhallisena kaverina, ja revolveri ikään kuin istuu siinä suhteessa käteesi.

– On minulla ollut pari sotilaspistoolia käytössä aiemminkin, mutta ne eivät olleet kovin varmatoimisia. Syöttöhäiriöitä tuli silloin tällöin. Olen huomannut, että tuo sinun Browning on toiminut moitteettomasti. Eipähän tarvitsisi venyttää peukalolla iskuria taakse, kuten tässä rullavehkeessä.

– Tuo käy järkeen, mutta et vastannut kysymykseen, että miksi haluat ampua nopeammin.

– Noh, siihen on minulla omat syynt, joista en välttämättä halua puhua. Tai en tiedä. Onhan näistä joskus keskusteltu kaljatuopin ääressä, mutta ne on seuraavana päivänä kuitattu humalaisten jorinoiksi, kaarteli Eugen yhä vastauksessaan.

– Ei kun kerro vaan, ihan suoraan. Minun takana kyllä pysyy asiat, siitä voit olla varma, totesi Heikki vakavalla naamalla ja katsoi Eugenia suoraan silmiin.

– Hyvä. Ammutaan vielä pari sarjaa ja puhutaan sitten tuolla kauempana. Eipähän tule kukaan vaivihkaa tuonne seinän taakse kuuntelemaan keskustelua.

– Se sopii, vastasi Heikki samalla nyökäten ja lähti kävelemään taulujen luota kohti ampumakatosta.

Päästyään paikalleen Heikki alkoi täyttää pistoolinsa lipasta. Myös Eugen avasi revolverinsa rullan, pudotti ammutut hylsyt pöydälle ja työnsi uudet tilalle. Sen jälkeen hän suojasi kuulonsa apteekin pilleripurkeista talteen ottamillaan pumpulitukoilla ja huusi: – Valmis.

– Valmis! toisti Heikki ja ampui parin sekunnin kuluttua ensimmäisen laukauksen.

Käytyään tauluilla ja ammuttuaan vielä toisen sarjan perään puhdistivat kaverukset pikaisesti aseensa, kokosivat tarvikkeensa kasaan ja astuivat ulos katoksesta.

Avattuaan oven hätkähtivät he molemmat vähän, sillä ulkopuolella oli kolme poliisin univormuun pukeutunutta miestä, niin ikään salkut käsissä. Miehet polttelivat viimeisiä savuja tupakoistaan, pudottivat tumpit maahan ja polkivat kenkien kärjellä sammuksiin.

– Huomenta. Miten herroilla osui? kysyi yksi poliiseista.

– Huomenta. Siinähän se, ei moittimista, mutta aina voi vielä parantaa, vastasi ensimmäisenä ulos astunut Eugen.

– Huomenia vaan. Samat sanat. Täytyy ehkä tulla toistekin, kommentoi Heikki ja nyökkäsi samalla hiukan poliisien suuntaan ja käveli kolmikön ohi.

– Näinhän se on. Jos yhden kerran onnistut, niin seuraavalla sarjalla tulee jo huonompi tulos, totesi poliisi naurahtaen.

– Niin se yleensä menee, kommentoi Eugen.

– Lähdetäänpäs kokeilemaan, miten meillä osuu tänään, totesi äänessä ollut poliisi ja nyökkäsi avoimen oven suuntaan kehotukseksi kollegoilleen astua sisään.

Kun kaverukset olivat kuulleet ampumakatoksen oven sulkeutuvan takanaan äänekkäästi naristen, vilkaisi Heikki vielä varmuuden vuoksi olkansa yli varmistaakseen, ettei heidän takanaan näkynyt ketään.

– Eipäs ole kukaan raaskinut laittaa öljyä noihin saranoihin, totesi Heikki.

– Siltä kuulostaa.

– Ihan kuin olisit aavistanut, että joku saattaa olla kuuntelemassa keskusteluja. Tämä vaikuttaa kyllä melko dramaattiselta, ja odotan mielenkiinnolla, että mitä sinulla on kerrottavana harkitsemaasi aseenvaihtoon liittyen.

– Onneksi nuo olivat suomalaisia poliiseja eivätkä santarmeja. En tiedä, että uskaltaisinko tuoda mielipiteitäni sinullekaan julki, jos tuossa äsken olisi tavattu joukko venäläisiä. Alkaisin epäillä, että neidän lukevat jo ajatuksia, naurahti Eugen. Hänkin vilkaisi vielä taakseen varmistuakseen, että ketään ei ollut näkössä tai kulke-massa perässä, ennen kuin ampumaradan rakennus jäi pimentoon mutkan taakse.

– Minä ainakin alan aavistaa ajatuksia lukemattakin, että mihin asiasi liittyy, kun kerta santarmit mainitsit. Meneekö pahasti väärin, jos sanon, että sortopolitiikka on se, mikä kivenä hiertää kengässä?

– Naulan kantaan. Olen ajatellut, että maamme kenraalikuvernööri Bobrikov tulisi raivata pois päiviltä, sanoa pamautti Eugen julki madaltamatta ääntään.

Toteamus oli sen verran yllättävä, että Heikki seisahtui niille jalousijoilleen ja jäi suu auki tuijottamaan kaveriaan, joka muutaman askeleen jälkeen seisahtui myös ja kääntyi kannoillaan.

– Nythän pommin jysäytit.

– En vielä, mutta sellaisen jysäyttäminen on kyllä käynyt myös mielessä. Helpompi tapa taitaa olla kuitenkin ampuminen. Siksi olen käynyt ahkerasti täällä radallakin, ja tuollaisen samanlaisen Browningin osto kiinnostaa, jos se vain olisi varmatoiminen.

– No nyt minä alan pikkuhiljaa ymmärtää, että miksi käyt vain harjoittelemassa ampumista mutta et ole osallistunut mihinkään kilpailuihin.

– Entä sinä sitten? Ethän sinäkään ole käynyt missään ampumakilpailuissa, mutta silti käyt täällä radalla ampumassa melkein yhtä ahkerasti kuin minä.

– Niin no, en ole mitenkään kilpailuhenkinen, joten olen ottanut tämän vain harrastuksena, vähän niin kuin jotkut tykkäävät käydä metsällä tai vaikka purjehtia. Minä en niin vesillä liikkumisesta pidä tai eläinten ampumisesta perusta, mutta tämä pistooliammunta tauluihin on ihan mukavaa puuhaa. Sellaista, jossa mieli rauhoittuu ja ajatukset lepäävät jossakin muualla kuin opiskelussa. Mutta kerrohan, että miten sinulla on tuo ajatus Bobrikovin raivaamisesta päiviltä noussut mieleen ja miksi toit asian julki juuri minulle.

– Sinähän kerroit tässä ihan hiljattain, kuinka siellä sinun kotipuolella Kuopion kuvernööriksi nimitetty maisteri Martti A. Bergh hallitsee maakuntaa yhtä mielivaltaisesti kuin hänet nimitänyt Bobrikov koko tätä isänmaatamme – tai jos tätä isänmaaksi voi kohta enää edes nimittää.

– Niin, olisithan sinä voinut kuulla nuo tarinat vaikkapa Ahon Juhaniltakin tai keneltä tahansa muulta. Eli miten tämä suunnitelmasi paljastus nyt minuun liittyy?

– Juhanihan lähti vapaaehtoisesti maanpakoon nyt toukokuussa, ja hän on perheellinen mies, joten en usko, että hän olisi lähtenyt mukaan suunnittelemaan salamurhaa. Sinulla ei tietääkseni ole vielä jälkikasvua?

– Ehei, ei ole minunkaan tietääkseni, naurahti Heikki vastaukseksi.

– Lisäksi olen huomannut, että olet hyvin isänmaallinen mies. Sen huomaa selvästi Kagaalin väelle kirjoittamistasi lehtisistä, joita myös minä olen joskus vaivihkaa levittänyt eteenpäin. Mutta erityisesti käymissämme keskusteluissa on selvästi paistanut läpi tuo mainitsemani aatteen palo suomalaisuuteen liittyen ja halveksunta niitä kohtaan, jotka mielistelevät venäläisiä vallanpitäjiä. Se Bergh tuntuu olevan melkein pä kirosana siellä Savossa?

Ei olisi käteni vapissut kertoo Suomen historiaan kuuluneesta kuohunnan ajasta, jolloin kansalaisten tyytymättömyys Venäjän harjoittamaa sortovaltaa vastaan kasvoi päivä päivältä. Syynä kulisseyssä kyteeneseen vastarintaan oli virkamiesten mielivaltainen erottaminen ja karkottaminen maasta. Nuoria miehiä käskettiin kutsuntoihin, jolloin riski joutua sotimaan Venäjän armeijan riveissä oli erittäin suuri.

Pieni ryhmä miehiä kokoontui eräänä päivänä pohtimaan tekoa, joka muuttaisi ratkaisevasti Suomen historian kulkua. Kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin surmaamista edelsivät pitkäaikainen seuranta, pakosuunnitelmien teko ja ammunnan harjoittelu. Joukosta valikoitui yksi, Eugen Schauman, maamme historian ensimmäisen poliittisen murhan toteuttajaksi. Jälkeensä jättämänsä kirjeen perusteella hän toimi yksin. Tämä käsitys on kuitenkin väärä, ja vain erittäin harva henkilö tiesi totuuden. Keitä olivat nuo muut, jotka katosivat kauas varjoihin? Muutama heistä sai santarmit ja urkkijat peräänsä, eikä siis aivan syyttä.

Ei olisi käteni vapissut kertoo tarinan rohkeudesta, valinnoista ja ajasta, jolloin passiivinen vastarinta ei enää yksinkertaisesti riittänyt. Fakta ja fiktio limityivät toisiinsa, kun vuosikymmeniä vanhat vaietet tarinat, kirjeet ja muistot heräävät uudelleen eloon.

BoD

